

DNR 10812-3416/2001

DOKUMENT 2(5)

STYRELSEN 14 FEBRUARI 2003

KONSEKVENSBESKRIVNING

AV

**NYA TILLÄMPNINGSREGLER
GÄLLANDE TILLGÄNGLIGHET TILL
BEFINTLIGA PUBLIKA LOKALER
OCH PÅ BEFINTLIGA ALLMÄNNA
PLATSER**

INNEHÅLL

FÖRKORTNINGAR	2
SAMMANFATTNING.....	3
PROBLEMANALYS	4
<i>Bakgrund</i>	4
<i>Vilka problem ska lösas?</i>	5
<i>Målet</i>	5
<i>Avgränsningar</i>	5
HÄNDELSEFÖRLOPP	7
<i>Vad händer i stort?</i>	7
<i>Förutsättningar för målpuppfyllelse</i>	7
Kommunen	8
Den enskilde näringsidkaren	9
KOSTNADER	10
UTGÅNGSPUNKT	10
<i>Vem berörs av kostnaderna?</i>	10
<i>Lägre kostnader med hjälp av "passa-på-planering"</i>	11
<i>Finns det redan gjorda bedömningar?</i>	12
KOSTNADSBERÄKNINGAR	13
Publika lokaler	13
Typfall 1; kafé i Göteborg	15
Typfall 2; bibliotek och medborgarkontor i Göteborg	16
Typfall 3; Aula i skola i Göteborg	18
Typfall 4; Bowlinghall i Karlskrona.....	19
Räkneexempel; Totalkostnad för publika lokaler i hela riket	20
Allmänna platser	22
Typfall 5; Inventering i Karlskrona kommun.....	22
Typfall 6; Genomförda åtgärder i Halmstad.....	29
Typfall 7; Genomförda åtgärder i Karlskrona.....	30
Räkneexempel; Totalkostnad för allmänna platser i hela riket.....	34
BERÖRDA	41
<i>Vilka berörs i första hand?</i>	41
<i>Vilka blir konsekvenserna för barn?</i>	44
BESKRIVNING AV FÖRESKRIFT	45
<i>Vilka avses?</i>	45
<i>Nuvarande regelverk</i>	45
<i>Liknande regler</i>	45

FÖRKORTNINGAR

- PBL Plan- och bygglagen (1987:10)
PBF Plan- och byggförförordningen (1987:383)
BVL Lag (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.
BVF Förförordning (1994:1215) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.
BBR Boverkets byggregler (1993:57 med ändring t.o.m. 2002:19)
BÄR Boverkets allmänna råd om ändring av byggnad (1996:4 ändrad genom 1999:1)

Fotografier från Göteborg är tagna av Peter Essen.

Fotografier från Halmstad är tagna av Birgitta Kyrö-Mattsson.

En del av fotografierna från Hoglands Park i Karlskrona är tagna av Nils Gustavsson.

Övriga fotografier är tagna av Boverket.

SAMMANFATTNING

Boverket har utarbetat tillämpningsregler till den nyligen ikraftträdde 17 kap. 21 a § PBL. Denna konsekvensbeskrivning redovisar tillsammans med tillhörande småföretagaranalys verkets analys av konsekvenserna av att införa tillämpningsreglerna.

Tillämpningsreglerna syftar till att förtydliga och precisera lagens krav på att enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser skall undanröjas.

En förutsättning för att lagens krav ska uppfyllas är att man inom varje kommun skaffar sig ett långsiktigt arbetssätt som säkerställer att kraven naturligt kommer in i det dagliga arbetet inom varje sektor. Alla inblandade måste förstå att det inte handlar om ökade kommunala kostnader utan investeringar som kommer att sänka kommunens kostnader på sikt. Även för den enskilde företagaren handlar det ofta om att investera för att få ökade intäkter och lägre utgifter på sikt. Likaså bör de sänkta avgifterna för stat och kommun som åtgärderna på sikt genererar komma medborgarna, och därmed även den enskilde näringsidkaren, till del genom exempelvis lägre skatter, lägre sociala avgifter eller som finansiering av andra samhällsbehov.

I en delrapport till regeringsuppdrag M2000/2750/Hs redovisade Boverket preliminära kostnadskonsekvenser för staten, primärkommunerna, landstingen och för den privata sektorn. Enligt Boverkets preliminära beräkningar uppskattades investeringskostnaderna för att undanröja enkelt avhjälpna hinder i hela landet till cirka 5 miljarder kronor.

I konsekvensbeskrivningen skattas reglernas ekonomiska effekter på olika delar av samhället. Boverket har dels beräknat vad det kostar att undanröja enkelt avhjälpna hinder för ett antal typfall ur olika ägarkategorier och dels, som räkneexempel, beräknat totalkostnader för hela riket. Dessa totalkostnader är dock behäftade med stor osäkerhet på grund av det begränsade statistiska underlaget och de många antaganden som beräkningarna baseras på. Investeringskostnaderna för att undanröja enkelt avhjälpna hinder i publika lokaler och allmänna platser beräknas, enligt räkneexemplena, uppgå till cirka 2,5 till 5 miljarder kronor respektive cirka 0,9 till 1,2 miljarder kronor. För att de lägre kostnaderna ska vara möjliga krävs väl planerade insatser i form av så kallade ”passa-på-åtgärder”. Boverkets beräkningar pekar således mot att kostnaderna för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder i hela landet kommer att uppgå till mellan 3,4 och 6,2 miljarder kronor.

PROBLEMANALYS

Bakgrund

Regeringen gav den 6 juli 2000 Boverket i uppdrag att bland annat utarbeta förslag till de föreskrifter som behövs för tillämpningen av Plan- och byggtredningens föreslagna ändringar i PBL¹ när det gäller åtgärder för att förbättra tillgängligheten i sådana lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser (*regeringsuppdrag M2000/2750/Hs*).²

I en delrapport den 4 september 2000 gav Boverket bland annat ett detaljerat förslag på vad som skulle kunna anses vara ”enkelt avhjälpna hinder” mot tillgänglighet och användbarhet samt redovisade preliminära kostnads-konsekvenser för förslagen. Preliminära kostnadskonsekvenser beräknades för staten, primärkommunerna, landstingen och för den privata sektorn.

Förslaget till enkelt avhjälpna hinder vidareutvecklades, och i delrapporten den 20 februari 2001 redovisade Boverket förslag på tillämpningsföreskrifter till de aviserade nya lagförslagen i PBL, baserade på listan med enkelt avhjälpna hinder.

Uppdraget som helhet slutredovisades till regeringen den 29 juni 2001. Samtliga delrapporter, se publikationen ”*Delaktighet för alla*”.³

På Miljödepartementet pågick samtidigt ett arbete med en proposition om tillgänglighet till offentliga lokaler och på allmänna platser (*Prop. 2000/01:48*). Propositionen överlämnades till riksdagen den 14 december 2000. Bostadsutskottet gjorde en del förändringar i lagändringsförslagen och riksdagen antog Bostadsutskottets betänkande 2000/01:BoU5 den 8 mars 2001.

Den nya lagparagrafen 17 kap. 21 a § PBL trädde i kraft den 1 juli 2001.

Paragrafen lyder:

17 kap 21a § PBL

”I byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser skall enkelt avhjälpna hinder mot lokalernas och platsernas tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga undanröjas i den utsträckning som följer av föreskrifter meddelade med stöd av denna lag.”

Lag (2001:146).

Samma dag fick Boverket genom 17 kap. 22 § PBL och 5 § PBF regeringens bemyndigande att utarbeta tillämpningsföreskrifter till den nya lagparagrafen.

Boverket har nu utarbetat tillämpningsregler till 17 kap. 21 a § PBL (*Dokument I*). Denna konsekvensbeskrivning redovisar tillsammans med tillhörande

²Plan- och byggtredningen delbetänkande ”*Miljö och fysisk planering*”, *SOU 1994:36*.

³ ”*Delaktighet för alla*, Regeringsuppdrag M2000/2750/Hs om tillgänglighet i den publika miljön, insyn och samråd och lokala åtgärdsprogram för tillgänglighet”, Boverket juni 2001

småföretagaranalys (*Dokument 3*) verkets analys av konsekvenserna av att införa tillämpningsreglerna.

Vilka problem ska lösas?

Mycket av det som redan är anlagt och byggt innehåller brister och hinder som gör byggnaderna och miljöerna svåra eller omöjliga att använda för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Många brister och hinder är av sådan karaktär att de skulle kunna undanröjas genom enkla åtgärder.

Redan i Plan- och Byggtredningen¹ slås fast att tillgängligheten till publika lokaler och allmänna platser måste förbättras utöver den takt som betingas av ny- och ombyggnadsverksamheten för att det ska bli möjligt för funktionshindrade att delta i samhällslivet på samma villkor som andra. I Plan- och byggtredningens kommunanalys framkom också att tillgängligheten till offentliga och kommersiella lokaler behöver bli bättre. Resultaten av den analys av tillgängligheten som Plan- och Byggtredningen lät utföra visade att bristande tillgänglighet ofta beror på olämplig detaljutformning, som ibland uppstått genom slarv eller okunskap i byggprocessen. Att rätta till sådana brister skulle, enligt Plan- och Byggtredningen, medföra en betydligt bättre tillgänglighet för rörelsehindrade och personer med nedsatt orienteringsförmåga.

Tillämpningsreglerna syftar till att förtydliga och precisera lagens krav på att enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser skall undanröjas. Ett stort behov av ökad kunskap om vad som gör en miljö tillgänglig eller otillgänglig finns hos många av dem som planerar, bygger och förvaltar. Syftet är därför också att genom reglernas utformning råda bot på denna kunskapsbrist och öka insikten om vikten av långsiktig planering och fungerande detaljlösningar.

Målet

Senast till utgången av år 2010 bör alla de hinder mot tillgänglighet och användbarhet som kan upplevas som "enkelt avhjälpna" vara undanröjda på allmänna platser samt till och i lokaler dit allmänheten har tillträde (*se exempelvis reg. prop. 2000/01:48*).

Avgränsningar

Reglerna gäller för befintliga *allmänna platser*.

Vad menas då med allmän plats? I PBL finns inte någon uttömmande definition av detta begrepp utan endast en exemplifiering i 5 kap. 3 § PBL. Där anges att gator, vägar, torg och parker är allmänna platser. En ytterligare förutsättning för att mark ska kunna vara allmän plats är sannolikt att marken också har redovisats som allmän plats i en detaljplan. Kännetecknande för allmänna

¹ Plan- och byggtredningen delbetänkande "Miljö och fysisk planering", SOU 1994:36.

platser är att de är allmänt tillgängliga och avsedda för ett gemensamt behov (*jfr Didón 3:42 och 5:21*).

Reglerna gäller också för befintliga *lokaler dit allmänheten har tillträde*. För detta begrepp finns ingen vedertagen definition. Boverket tolkar i detta sammanhang uttrycket så att det omfattar t.ex. receptioner eller andra motsvarande lokaler hos en statlig eller kommunal myndighet, på sjukhus och på vårdcentraler, skolor, idrottsanläggningar, bibliotek, teatrar, biografer, samlingslokaler, buss- och taxistationer, järnvägsstationer, flyg- och färjeterminaler, apotek, kiosker, restauranger, affärslokaler och andra lokaler avsedda att betjäna eller att användas av allmänheten. Bostäder och renodlade arbetsplatser omfattas således inte av reglerna.

I fortsättningen används begreppet *publik lokal* som ett samlande begrepp för sådana lokaler som omfattas av reglerna.

HÄNDELSEFÖRLOPP

Vad händer i stort?

FN antog år 1993 standardregler som fastställer staternas ansvar för att människor med funktionshinder tillförsäkras samma rättigheter, möjligheter och ansvar som andra samhällsmedborgare. Reglerna tar upp vilka förutsättningar som krävs för delaktighet på lika villkor och hur delaktigheten omsätts i praktiken med fysisk tillgänglighet, utbildning, arbete samt ekonomisk och social trygghet. De redovisar även de redskap som används för genomförandet. Sverige har förbundit sig att följa dessa standardregler. Ja, mer än så egentligen, initiativet till standardreglerna kom från Sverige.

EU:s ministerråd utfärdade 1996 en resolution om lika möjligheter för människor med funktionshinder. Resolutionen överensstämmer med FN:s standardregler. 1999 utfärdades en resolution om lika möjligheter till sysselsättning för personer med funktionshinder och år 2000 kom ett meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén för ett Europa fritt från hinder för personer med funktionsnedsättning.

I *Från patient till medborgare (reg.prop. 1999/2000:79)* föreslår regeringen följande nationella mål:

- En samhällsgemenskap med mångfald som grund.
- Ett samhälle utformat så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet.
- Jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder.

Följande arbetsområden ska prioriteras under de närmaste åren:

- Se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer.
- Skapa ett tillgängligt samhälle.
- Förbättra bemötandet.

Förutsättningar för måluppfyllelse

Vad kommer att krävas för att uppnå målet och få ägarna till allmänna platser och publika lokaler att uppfylla kraven i lagen och tillhörande tillämpningsregler?

Det kommer att bli en viktig uppgift att sprida information om de nya tillämpningsreglerna och att förklara orsakerna till att de har kommit till samt de många positiva följd effekterna de kan få, inte minst för att öka förståelsen och insikten, och därmed förutsättningarna för måluppfyllelse.

Incitamenten och problembilderna ser olika ut för de skilda ägarkategorierna.

Kommunen

När det gäller *allmänna platser* är det främst primärkommunerna som är ägare – och kommunens byggnadsnämnd som är tillsynsmyndighet. Det gäller att få båda dessa delar av kommunens verksamhet att arbeta tillsammans med alla övriga berörda delar av den kommunala verksamheten och gemensamt åstadkomma en långsiktig plan för hur lagens och därmed tillämpningsreglernas krav ska uppnås.

En förutsättning för måluppfyllelse är att man inom varje kommun skaffar sig ett långsiktigt arbetssätt som säkrar att kraven naturligt kommer in i det dagliga arbetet inom varje sektor och inte blir ett tillfälligt projekt, vid sidan av den ordinarie verksamheten. Se vidare Boverkets rapport till regeringen 29 juni 2001². Det är viktigt att alla inblandade förstår att det inte handlar om ökade kommunala kostnader utan investeringar som kommer att sänka kommunens kostnader på sikt.

De samhällsekonomiska intäkterna av att undanröja enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet består exempelvis av ökade möjligheter för personer med funktionsnedsättning att delta i det sociala livet, ökad värdighet och ökad valfrihet. Vidare minskar behovet av olika samhällsinsatser som behov av ledsagare, färdtjänst, hemtjänst och institutionsboende. Den demografiska utvecklingen med en kraftigt ökad andel äldre och så kallade ”äldre äldre” i samhället kommer att öka besparingsmöjligheterna som följer av ökad tillgänglighet. En förutsättning för måluppfyllelse är här att man inom olika sektorer förmår se till *helheten*, och inte endast stirrar sig blind på den egna pengapåsen inom det enskilda, ofta mycket avgränsade ansvarsområdet.

En annan förutsättning för måluppfyllelse är att lagens möjligheter tas i bruk, och att de överklagandemöjligheter och sanktionsmöjligheter som finns används. Boverket pekar i rapporten till regeringen den 29 juni 2001² på flera problem i plan- och byggprocessen som minskar förutsättningarna för måluppfyllelse.

Kommunerna är i sin roll som fastighetsägare stora byggherrar. Detta kan, speciellt i småkommuner, vara ett särskilt problem då byggnadsnämnderna kan bli tvungna att hantera ärenden där jäv förekommer. Exempelvis kan det mycket väl inträffa att tjänstemän skall utöva myndighetsrollen och se till att felen rättas när kommunen som byggherre inte uppfyller alla de tekniska egenskapskraven i BVL.

Ett annat problem kan vara att tjänstemän i byggnadsnämnden vill ingripa mot en byggherre som de anser inte har uppfyllt kraven i 17 kap. 21 a § PBL men att politikerna i byggnadsnämnden inte delar deras uppfattning. I denna situation finns det idag ingen klagoberättigad som har intresse av att överklaga.

För att lagkravet i 17 kap. 21 a § PBL och tillhörande tillämpningsregler ska bli verkningsfulla, föreslår Boverket i ovannämnda rapport att handikapp-

² “Delaktighet för alla, Regeringsuppdrag M2000/2750/Hs om tillgänglighet i den publika miljön, insyn och samråd och lokala åtgärdsprogram för tillgänglighet”, Boverket juni 2001

organisationerna ska ha klagorätt när det gäller beslut enligt 10 kap. PBL, som meddelats med anledning av anmälningar enligt 17 kap. 21 a § PBL. Detta kan vara ett sätt att öka förutsättningarna för måluppfyllelse.

Den enskilde näringsidkaren

För den enskilde näringsidkaren torde en investering för ökad tillgänglighet löna sig bland annat genom att kundunderlaget breddas. Investeringen innebär att fler människor får tillgång till lokalen, vilket leder till att intäkterna och sannolikt även vinsten ökar. En investering i tillgänglighet kan därför vara en konkurrensfördel.

Likaså bör de sänkta avgifterna för stat och kommun som åtgärderna på sikt genererar komma medborgarna, och därmed även den enskilde näringsidkaren, till del genom exempelvis lägre skatter, lägre sociala avgifter eller som finansiering av andra samhällsliga behov.

Det är också viktigt att sprida medvetenhet om att det egentligen inte är nya krav som ställs i efterhand på redan byggd miljö. I de fall byggnaden uppförts eller ändrats sedan krav på tillgänglighet och användbarhet infördes i svensk lagstiftning borde den i de flesta fall redan varit tillgänglig och användbar. Hindren beror i många fall på tidigare underlåtenheter i byggprocessen.

KOSTNADER

UTGÅNGSPUNKT

Kostnaderna för att undanröja enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet bör täckas enligt ansvars- och finansieringsprincipen (*se bland annat Bostadsutskottets betänkande 2000/01:BoU5*). Denna princip innebär att varje sektor i samhället ska bedriva sin verksamhet så att den blir tillgänglig för alla medborgare, inklusive personer med funktionshinder, och att kostnaderna för nödvändiga anpassningsåtgärder skall finansieras inom ramen för den ordinarie verksamheten.

Varje ägare till allmänna platser och publika lokaler skall alltså se till att alla enkelt avhjälpna hinder mot lokalernas och platsernas tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga undanröjs.

Vem berörs av kostnaderna?

Merparten av landets *allmänna platsmark* ägs av primärkommunerna. Dock kan även privata och andra ägare beröras av åtgärder på allmän platsmark, eftersom tillgänglighetsskapande åtgärder ofta behöver göras i gränsen mellan allmän platsmark och tomtmark. Flera exempel på undanröjande av hinder mot tillgänglighet visar på olika former av överenskommelser mellan privata fastighetsägare och kommuner. (*Se exempelvis "Typfall 6, genomförda åtgärder i Halmstad" i denna konsekvensbeskrivning och Typfall 3 småföretagare; Benetton/Scorett Karlskrona (Dokument 3)*).

Vem kommer att stå för kostnaderna för att undanröja enkelt avhjälpna hinder i *publika lokaler*? Fördelningen av kostnaderna mellan olika aktörer kommer förmodligen att styras av tillgången och efterfrågan på lokaler; hyressättningen av lokaler är marknadsmässig. Vem som i slutändan kommer att stå för investeringskostnaderna kommer att variera i olika tätorter beroende på den lokala marknaden. Parternas förhandlingsposition blir avgörande för hur kostnaderna fördelas mellan:

1. Lokalägaren
2. Hyresgästen
3. Kunder till hyresgästen
4. Skattebetalarna

I det initiala skedet är det dock oftast lokalägaren, som ansvarig för att lagen efterlevs, som bär kostnaden för åtgärderna. Lokalägarens investering kan i nästa led komma att påverka hyresnivån för den aktuella lokalen. När, och i vilken omfattning, som ägaren kan föra över kostnaderna på hyresgästen beror på hyresavtalets utformning samt på tillgången på liknande lokaler i närområdet. Har hyresgästen möjlighet att finna en alternativ lokal om hyresnivån upplevs som för hög? I de lokaler där hyresgästen bedriver affärsverksamhet av något slag kan kostnaderna för en anpassning av lokalen helt eller delvis komma att föras över på kunderna genom prishöjningar.

Även för offentligt ägda lokaler som hyrs ut på marknadsmässiga grunder kan man förvänta sig att ovanstående resonemang är tillämpligt. I offentliga lokaler som förvaltas för den egna verksamheten och i de fall offentlig verksamhet bedrivs i lokaler som ägs av privata fastighetsägare, kan investeringskostnaderna, genom hyreshöjningar, komma att belasta verksamheten. I dessa fall är det i slutändan skattebetalarna som kommer att bekosta investeringarna. I yttersta slutändan är det dock, om resonemangen dras ännu längre och ses i ett helhetsperspektiv, en vinst för skattebetalarna och därmed även för småföretagarna att samhället blir mer tillgängligt, eftersom det sannolikt är samhälls-ekonomiskt lönsamt att investera i ökad tillgänglighet.²

Lägre kostnader med hjälp av ”passa-på-planering”

Eftersom det handlar om förändringar av befintlig miljö, kommer investeringskostnaden att vara starkt beroende av övriga planerade åtgärder.

”Passa-på-planering” innebär att man vidtar tillgänglighetsåtgärder i samband med utförandet av andra nödvändiga investerings- eller underhållsåtgärder. Vissa åtgärder lämpar sig särskilt väl att utföra i samband med annat arbete (man har maskiner och personal på plats). I vissa fall blir marginalkostnaden i det närmaste obefintlig eller mycket låg. I andra fall kan kostnaden sänkas genom att den kan delas mellan flera kostnadsbärare. Anta att kommunen planerar att bygga ut sitt fjärrvärmenät eller att nya ledningar behöver läggas. Gatan ska grävas upp, läggas igen och asfalteras på nytt. Passar man då på att samtidigt sänka kantstenar, anordna ledstråk eller bredda gångbanor kan merkostnaderna för att skapa en tillgänglig miljö bli mycket låg. Likaså kan vara fallet om miljön är sliten och i behov av underhåll eller om en lokal byter ägare och byggs om för att passa den nya affärskedjans profil.

En förutsättning för att passa-på-metoden ska kunna användas är att det dels finns medvetenhet/kunskap hos samtliga berörda kommunala förvaltningar om vilka hinder som finns och hur de bör åtgärdas, och dels att det finns en gemensam strategi och beredskap hos de olika förvaltningarna. För att uppnå en stor kostnadsreduktion krävs en noggrann långsiktig och systematisk planering av åtgärderna så att de i huvudsak kan genomföras i samband med andra ordinarie underhålls- och investeringsåtgärder. Likaså krävs en nära kontakt med näringsidkare och fastighetsägare i kommunen.

De kostnadsberäkningar Boverket låtit genomföra² pekar på att ett genomförande med denna passa-på-metod kan sänka kostnaderna med mellan 20 och 50 procent. För vissa åtgärder är merkostnaden för att få en tillgänglig miljö försumbar, medan det för ett fåtal andra enskilda åtgärder uppstår en relativt liten besparing jämfört med styckkostnaden vid nyinstallation (5–10 procent).

² “Delaktighet för alla, Regeringsuppdrag M2000/2750/Hs om tillgänglighet i den publika miljön, insyn och samråd och lokala åtgärdsprogram för tillgänglighet”, Boverket juni 2001

Finns det redan gjorda bedömningar?

Grova skattningar av kostnadsnivåer togs fram till Boverkets rapport ”*Delaktighet för alla*”². Boverket uppskattade här investeringskostnaden för att åtgärda samtliga enkelt avhjälpna hinder i hela riket till cirka 5 miljarder kronor fördelade med 2,4 miljarder kronor för primärkommunerna, 2,1 miljarder kronor för privata aktörer, 300 miljoner kronor för landstingen och 200 miljoner kronor för staten (2000 års prisnivå).

I Boverkets rapport ”*Tillgängligheten i den offentliga miljön*” (1996:8) presenterades ett räkneexempel för anpassning av allmänna platser i tätorter. Beräkningen avsåg det man benämnde åtgärdsnivå 1, vilket omfattar enkla åtgärder med stor betydelse för framkomlighet och användbarhet. Enligt räkneexemplet uppskattades investeringskostnaden till cirka 3,5 miljarder kronor (1996 års prisnivå) vid nyinvestering.

I Handikapputredningen (SOU 1992:52) nämns en siffra på cirka 5 miljarder (1992 års prisnivå) som kostnad för att tillgänglighetsanpassa gatumiljö och lokaler dit allmänheten har tillträde⁵. I samma utredning hänvisas till beräkningar som gjorts av Transportrådet, vilka tyder på att kostnaden för att uppnå en grundläggande tillgänglighet i utemiljön vad gäller gator, terminaler och hållplatser kan uppgå till cirka 1 miljard kronor (1992 års prisnivå).

² “Delaktighet för alla, Regeringsuppdrag M2000/2750/Hs om tillgänglighet i den publika miljön, insyn och samråd och lokala åtgärdsprogram för tillgänglighet”, Boverket juni 2001

⁵ Uppskattningen bygger på antagandet att 75 000 – 100 000 lokaler behöver anpassas i landet med en genomsnittlig kostnad på 50 000 kronor.

KOSTNADSBERÄKNINGAR

För att kunna genomföra en fullvärdig och helt tillförlitlig kostnadsberäkning skulle Boverket, som redovisades i rapporten till regeringen den 4 september 2000, behöva göra djupgående inventeringar och analyser på kommunnivå. Ett statistiskt säkerställt material skulle krävt inventeringar av minst 30 statistiskt väl utvalda svenska kommuner⁶. Ett sådant förfarande har dock bedömts ta orimligt mycket resurser i anspråk.

Istället har Boverket beräknat vad det kostar att undanröja hinder mot tillgänglighet och användbarhet för ett antal typfall ur olika ägarkategorier såsom gångstråk, övergångsställe, lekplats, kafé, bibliotek, aula, affär och bowlinghall. Verket har också genom generöst tillmötesgående från olika kommuner och företagare kunnat ta del av kostnader för redan inventerade, beräknade och i vissa fall genomförda åtgärder för ökad tillgänglighet och användbarhet. Göteborg kommuns ambitiösa tillvägagångssätt vid inventeringen av lokaler och SCCs tydliga sammanställningar har gjort det möjligt för Boverket att ta del av materialet och bryta ut de delar som är relevanta för denna konsekvensbedömning. Genomförda åtgärder i Halmstad visar på en kommuns ambitiösa tillgänglighetsarbete med hänsyn till befintlig miljö. Halmstadsexemplet visar också på ett givande samarbete mellan kommun och fastighetsägare, som ofta är en förutsättning för att hindren ska kunna undanröjas på bästa sätt. Inventeringarna och de genomförda åtgärderna i Karlskrona är exempel på tillgänglighetsarbete i en mindre/medelstor svensk kommun; en kommun med stora nivåskillnader i centrum som en särskild utmaning.

Med dessa typfall som utgångspunkt har Boverket gjort grovt skattade bedömningar av vad det skulle kunna kosta att undanröja enkelt avhjälpta hinder mot tillgänglighet och användbarhet i hela riket. Redovisade kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, byggleddning, kreditkostnader och administration) och moms. Byggherrekostnaderna varierar mycket från fall till fall och mellan olika situationer. Därför har verket bedömt det som mera rättvisande att hålla dessa kostnader utanför.

Publika lokaler

Åtta olika typfall av lokaler dit allmänheten har tillträde har tagits fram.

Ett kafé, ett bibliotek med medborgarkontor samt en aula är kommunägda och belägna i Göteborg. Underlaget till bedömningarna i dessa tre typfall kommer från ScandiaConsult (SCC) i Göteborg som, på uppdrag av Göteborgs kommun, beräknat vad det skulle kunna kosta att tillgänglighetsanpassa olika kommunägda lokaler. Stadsdelarna har själva inventerat lokalerna och skrivit inven-

⁶ Enligt diskussioner med Svenska Kommunförbundet.

teringsprotokoll. SCC har tagit fram styckkostnader för de olika åtgärderna och även sammanställt kostnaderna för de inventerade lokalerna. Boverket har, för konsekvensutredningens räkning, valt ut de åtgärder som kan anses undanröja enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet.

Ett typfall utgörs av en bowlinghall som drivs av Karlskrona kommun. Bowlinghallen ingår i den inventering som Boverket genomfört i samarbete med Karlskrona kommun. För tillvägagångssätt vid inventeringen, se redogörelse i avsnittet "*Typfall 5; Inventering i Karlskrona kommun*" under rubriken *Allmänna platser*.

De fyra därpå följande typfallen; en servicebutik, en bokhandel, ett konditori och en kombinerad klädes- och skoaffär i Karlskrona, är privatägda och redovisas i småföretagaranalysen (*Dokument 3*).

Typfall 1; kafé i Göteborg

Kaféet, som beskrivs som rymligt, används som personalkafé, för möten och uthyres även som festlokal. Byggnaden uppfördes 1994 och kaféet är lokaliserat i källarplanet.

Kafé Underhuset, Lundby (155 kvm)			
	A-pris	Antal	Kostnad
Åtgärd allmänt våningsplanet			
Kontrastmarkeringar på dörrar/dörrkarmar	192	12 st	2 304
Kontrastmarkeringar på strömbrytare	38	8 st	304
Vissa strömbrytare (antagen mängd) byts ut	1 323	8 st	10 584
Befintliga skyltar (per våningsplan) byts ut	9 000	1 st	9 000
Bef. skyltar (per våningsplan) kompletteras	2 400	1 st	2 400
Trösklar tas bort eller byts mot luftfyllt gummi	184	3 st	552
Trösklar tas bort eller byts mot luftfyllt gummi med släplis	417	3 st	1 251
Vissa klädkrokar sänks till max 120 cm över golvet	71	5 st	355
Ledstänger förlängs minst 30 cm före o efter trappa	1 080	1 st	1 080
Kontrastmarkeringar på trappsteg	48	17 lpm	821
Våningsmarkering på vilplan	270	1 st	270
Summa			28 921
Handikapptoalett + vanlig toalett (extra)			
Skylt jämte dörr sätts upp	250	2 st	500
Kontrasterande inredning installeras	2 094	2 st	4 188
Handtagslås sänks	911	2 st	1 822
Draghandtag förlängs på HWC	470	1 st	470
Handfat flyttas från vägg	936	2 st	1 872
Trösklar tas bort eller byts mot luftfylld gummi	184	2 st	368
Toalettstol görs åtkomlig på båda sidor	3 537	2 st	7 074
Armstöd installeras på en toalett	2 300	1 st	2 300
Toalettppapper görs åtkomligt på båda sidor	266	2 st	532
Extra avställningsyta installeras	231	2 st	462
Klädkrokar på max 110 cm ö.g. sätts upp	71	2 st	142
Handtorkningsapparat sänks	769	1 st	769
Summa			20 499
Total kostnad för undanröjande av enkelt avhjälpna hinder			49 420
Ovan angivna kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, bygglösning, kreditkostnader och administration) och moms.			

Typfall 2; bibliotek och medborgarkontor i Göteborg

Lokalen, som beskrivs som luftig och fräsch, används till mediautlåning och medborgarinformation. Byggnaden uppfördes 1994 och lokalen ligger på första våningen.

Regionbibliotek och medborgarkontor, Lundby (1000 kvm)			
Åtgärd allmänt våningsplanet	A-pris	Antal	Kostnad
Flaggstänger varningsmarkeras	2 439	1 st	2 439
Tryckknapp dörröppn, ej vinkelrät och för kort avst.	407	1 st	407
Instruktion hur dörr öppnas inifrån sätts upp	600	1 st	600
Receptionsdisken uppfyller inte krav, åtgärdas	24 390	1 st	24 390
Kontrastmarkering på dörrar/dörrkarmar	192	40 st	7 680
Kontrastmarkeringar på strömbrytare	38	25 st	950
Vissa strömbrytare byts ut	1 323	25 st	33 075
Bef. skyltar byts ut/kompletteras	11 400	1 st	11 400
Trösklar tas bort eller byts mot luftfyllt gummi	417	5 st	2 085
Ledstänger förlängs minst 30 cm före o efter trappa	1 080	3 st	3 240
Kontrastmarkeringar på trappsteg	48	121 lpm	5 808
Våningsmarkering på vilplan	270	1 st	270
Summa			92 344
Handikapptoilet + vanlig toalett (extra)			
Skylt jämte dörr sätts upp	250	6 st	1 500
Handtagslås sänks	911	2 st	1 822
Draghandtag förlängs på HWC	470	2 st	940
Handfat flyttas från vägg	936	2 st	1 872
Tröskel tas bort eller i luftfyllt gummi	184	6 st	1 104
Toalettstol görs åtkomlig på båda sidor	3 537	2 st	7 074
Armstöd på båda sidor installeras	2 300	1 st	2 300
Toalettppapper görs åtkomligt på båda sidor	266	2 st	532
Extra avställningsyta installeras	231	2 st	462
Klädkrokar på toalett sänks till max 100 cm ö g	71	5 st	355
Klädkrokar på HWC installeras	71	1 st	71
Handfat sänks och flyttas fram från vägg	546	2 st	1 092
Handtorkningsapparat sänks	769	1 st	769
Allmänbelysningen flyttas	240	4 st	960
Summa			20 853
Hiss			
Info om hur dörr öppnas och stängs sätts upp	600	2 st	1 200
Ledstång i hiss sänks	2 550	2 st	5 100
Manöverpanel sänks	4 065	2 st	8 130
Väg till hiss skyltas	4 200	2 st	8 400
Ledstråk till hiss	1 200	2 st	2 400
Våningsmarkering på in- och utsidan hiss	830	2 st	1 660
Summa			26 890
Total kostnad för undanröjande av enkelt avhjälpta hinder			140 087
Ovan angivna kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, bygglösning, kreditkostnader och administration) och moms.			

Typfall 3; Aula i skola i Göteborg

Aulan används som samlingslokal och ligger på andra våningen (det finns ej hiss) i en byggnad från 1951.

Bjurslättsskolans aula, Lundby (200 kvm (bruksarea))			
Åtgärd allmänt våningsplanet	A-pris	Antal	Kostnad
Kontrastmarkeringar på dörrar/dörrkarmar	192	50 st	9 600
Kontrastmarkeringar på strömbrytare	38	30 st	1 140
Bef. skyltar (per våningsplan) byts ut	9 000	1 st	9 000
Skyltar(per våningsplan) kompletteras	2 400	1 st	2 400
Trösklar tas bort eller byts mot luftfyllt gummi	184	5 st	920
Trösklar tas bort eller byts mot luftfyllt gummi+släplist	417	20 st	8 340
Vissa klädkrokar sänks till max 120 cm över golv	71	5 st	355
Ledstänger förlängs minst 30 cm före o efter trappa	1 080	2 st	2 160
Kontrastmarkeringar på trappsteg	48	50 lpm	2 400
Våningsmarkering på vilplan	270	2 st	540
Summa			36 855
Handikapptoalett + vanlig toalett (extra)			
Skytt jämte dörr sätts upp	250	5 st	1 250
Handtagslås sänks	911	1 st	911
Draghandtag insida dörr installeras	470	1 st	470
Handfat flyttas från vägg	936	3 st	2 808
Tröskel tas bort eller i luftfyllt gummi	184	5 st	920
Toalettstol görs åtkomlig på båda sidor	3 537	1 st	3 537
Toalettppapper görs åtkomligt på båda sidor	266	1 st	266
Extra avställningsyta installeras	231	1 st	231
Klädkrokar på max 110 cm ö.g. sätts in	71	5 st	355
Handfat sänks	546	1 st	546
Handtorkningsapparat sänks	769	1 st	769
Summa			12 063
Total kostnad för undanröjande av enkelt avhjälpna hinder			48 918
Ovan angivna kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, byggleddning, kreditkostnader och administration) och moms.			

Typfall 4; Bowlinghall i Karlskrona

Ett halvplan ner från gatuplanet ligger bowlinghallen och tillhörande café. Bowling praktiseras av gammal som ung och även människor med funktionshinder utnyttjar regelbundet lokalen. Hallen är välbesökt från det att den öppnar, på förmiddagen, tills stängning på kvällen.

Bowlinghall, bild till vänster, entré, bild till höger, bowlingbanor

Bowlinghall	A-pris	A-pris*	Antal	Kostnad	Kostnad*
Åtgärd					
Entré					
Åtgärda för hög tröskel	1 200	800	1 st	1 200	800
Automatisk dörröppnare med armbågskontakt	14 000	12 000	1 st	14 000	12 000
Handledare	400	300	1 lm	400	300
Byta tjock avtorkningsmatta mot tunn	1 800	1 800	3 st	5 400	5 400
Handikapptoalett					
Skytning av HWC med relief	250	175	1 st	250	175
Kontrastmarkering av toalettdörrar alt dörrkarm	25	18	5 lm	125	90
Flytt av spegel	150	80	1 st	150	80
Flytt av papperskorg	150	80	1 st	150	80
Övrigt					
Borttagning av nivåskillnader i lokalen	750	750	17 kvm	12 750	12 750
Ändring av brant ramp	1 200	1 200	3 m	3 600	3 600
Räcke vid ramp	625	625	3 m	1 875	1 875
Summa				21 675	18 925
<i>Ovan angivna kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, bygglösning, kreditkostnader och administration) och moms.</i>					
<i>* I samband med ändring</i>					

Räkneexempel; Totalkostnad för publika lokaler i hela riket

I räkneexemplet nedan har en genomsnittlig kvadratmeterkostnad för tillgänglighetsanpassning i publika lokaler, vilken räknats fram med hjälp av materialet från SCC i Göteborg, använts. Den genomsnittliga kvadratmeterkostnaden är medelvärdet av de genomsnittliga kvadratmeterkostnaderna för Bjursläotts aula, Kafé Underhuset, Lundby bibliotek och en samlingslokal vid Wieselgrensplatsen.

För att få fram ytan för publika lokaler har den ursprungliga statistiken över lokalytorna från SCB⁷ multiplicerats med olika procentsatser. Dessa procentsatser har Boverket tagit fram i samråd med bland annat Karlskrona landstingsfastigheter, PBA Fastigheter och SCB.

Typ av lokal	Antagande om andel publika ytor av totala ytor
Logilokaler (pubar, restauranger och hotell)	50%
Post	20%
Bank	20%
Butik, livsmedel (lager)	50%
Butik, lager (övrigt)	50%
Sjukvård, tandvård	2,5%
Annan vård	5%
Skolor	15%
Bad, sport, idrott	80%
Kyrkor, kapell	70%
Teater, konsert, biografer	70%
Övriga samlingslokaler	70%

(Exempelvis antas att 50% av totala ytan av logilokaler kan anses vara lokaler dit allmänheten har tillträde.)

⁷ ”Energistatistik över lokaler 2000”; [Tabell 4](#).

Räkneexempel

Genomsnittlig kvadratmeterkostnad multiplicerad med lokalytor:

Medelvärdeskostnad: knappt 200 kronor per kvm

Totalt antal kvadratmeter publika lokaler: cirka 28 miljoner kvm

Antalet kvadratmeter multiplicerat med medelvärdeskostnaden per kvadratmeter blir cirka 5 miljarder.

De uppskattade styckkostnader som används för att beräkna kostnaden för ökad tillgänglighet i riket, avser investeringskostnader vid nyinstallation. Om i stället tillgängligheten ökas successivt under en längre tidsperiod, så kallad ”passa-på-planering”, är det möjligt att sänka kostnaderna med 20-50 procent (se ovan). Detta innebär att kostnaden för att undanröja enkelt avhjälpna hinder i hela riket vad gäller publika lokaler hamnar i intervallet:

2,5 – 5 miljarder kronor

Totalkostnaden är fördelad på de olika ägarkategorierna enligt följande:

Staten: 30-60 miljoner kronor

Landsting: 95-190 miljoner kronor

Kommuner: 725-1 450 miljoner kronor

Kyrkan: 180-360 miljoner kronor

Fysisk person⁸: 85-170 miljoner kronor

Aktiebolag⁸: 930-1 860 miljoner kronor

Övriga ägare⁹: 630-1 260 miljoner kronor

Redovisade kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, byggledning, kreditkostnader och administration) och moms.

Beräkningarnas tillförlitlighet

Uträkningen baseras på alltför många antaganden för att värdet ska kunna betraktas på annat sätt än som ett räkneexempel. Exempelvis har antagits att medelvärdeskostnaden för alla publika lokaler är knappt 200 kronor per kvadratmeter och alla lokaler har givetvis inte denna medelvärdeskostnad; i små affärslokaler är den troligtvis högre (fler, färre eller andra typer av åtgärder kan behövas i olika lokaler). Vidare har det, som nämnts ovan, antagits att publika lokaler motsvaras av en viss procentsats, per ägandekategori, av totala lokalytor i Sverige. Det är naturligtvis omöjligt att med säkerhet kunna säga hur stor del av exempelvis varje butikslokals yta som är publik.

⁸ Privat sektor.

⁹ Kyrkliga samfund, stiftelser, klubbar, förbund, vissa idrottsföreningar med flera.

Allmänna platser

För att åskådliggöra kostnaderna för att undanröja enkelt avhjälpna hinder på allmän platsmark i den enskilda kommunen har inventeringar utförts i samarbete med Karlskrona kommun. Boverket har också genom generöst tillmötesgående från olika kommuner och företagare kunnat ta del av kostnader för redan genomförda åtgärder för ökad tillgänglighet och användbarhet¹⁰.

Typfall 5; Inventering i Karlskrona kommun

För att få en bild av hur primärkommunerna, som ägare till den absoluta merparten av landets allmänna platsmark, kommer att påverkas av lagen och tillämpningsreglerna, har Boverket i samarbete med Karlskrona kommun genomfört en inventering av en del av Karlskronas allmänna platsmark. I samförstånd med Karlskrona kommun valdes en del av Borgmästaregatan ut för inventeringen.

Borgmästaregatan är en centralt belägen och viktig gata som används frekvent av människor utan och med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Den utvalda sträckans allmänna platser inventerades med avseende på tillgänglighet och användbarhet.

Karlskronas stadskärna är mycket kuperad och flera lokaler längs Borgmästaregatan har ett flertal trappsteg vid entrén. Nivåskillnaden vid vissa av dessa bedöms inte kunna undanröjas genom enkla åtgärder. Däremot skulle tillgängligheten till flera av dessa lokaler för personer med nedsatt orienteringsförmåga, exempelvis synsvaga och blinda, väsentligt kunna förbättras genom enkla åtgärder, till exempel ledstång eller kontrastmarkering. Av de 33 publika lokalerna längs gatan finns det ett antal som redan är tillgängliga och användbara och ytterligare ett antal som skulle kunna bli tillgängliga genom enkla åtgärder.

¹⁰ Se vidare beskrivning under ”Kostnadsberäkningar” s. 13

Fem av de publika lokalerna inventerades i sin helhet, för att kostnaden för den enskilde fastighetsägaren skall kunna åskådliggöras. Fyra av de utvalda lokalerna är privatägda och resultaten av dessa inventeringar presenteras i Småföretagaranalysen (*Dokument 3*). Den sista inventerade lokalen, Bowlinghallen, är kommunägd och presenteras som typfall 4 i denna konsekvensbeskrivning.

De allmänna platserna längs Borgmästaregatan har delats upp i gångstråk, gångpassager och parkeringsplatser. Gångstråk 1 väster om Borgmästaregatan, och Gångstråk 2 öster om Borgmästaregatan. Gångstråken är i sin tur indelade i 4 sträckor.

Gångpassagerna är indelade utifrån vilken korsning de är placerade vid. Korsningarna har benämningarna GP1, GP2, GP3 och GP4.

Karta som illustrerar de inventerade gångstråken och indelningen av gångstråk, sträckor och gångpassager.

Inventeringen har genomförts med utgångspunkt från listan över exempel på ”enkelt åtgärdade hinder” i Boverkets rapport ”*Delaktighet för alla*”². I rapporten uppställda och framtagna kostnader har använts. Ytterligare enkelt avhjälpna hinder som framkommit vid inventeringen (exempelvis pollare vid övergångsställe och kontrastmarkering med vit betongsten) har lagts till och några specifika, nya kostnadsbedömningar har genomförts av en extern konsult. Överenskommelser om utformning mellan handikapporganisationer och kommunen genom kommunala handikapprådet har använts som grund för vissa bedömningar. Boverket har genomfört inventeringarna tillsammans med tjänstemän från kommunens tekniska förvaltning (gatu/trafik) och kommunens handikappsekreterare samt en extern tillgänglighetsrådgivare från Hässleholms kommun. I samband med inventeringarna bedömdes vad som enkelt skulle kunna åtgärdas för att göra platserna och lokalerna tillgängliga och användbara. Därefter beräknades kostnaderna för att genomföra åtgärderna och vem som skulle bli åtgärds- och kostnadsansvarig.

² “Delaktighet för alla, Regeringsuppdrag M2000/2750/Hs om tillgänglighet i den publika miljön, insyn och samråd och lokala åtgärdsprogram för tillgänglighet”, Boverket juni 2001

Gångstråk

Gångstråken på Borgmästaregatan utgörs här av trottoarer. Det är en varierande och livlig gatumiljö med många mindre, publika lokaler längs med stråket.

Fotografier från söder av gångstråk 1, sträcka 1 och 2.

Fotografier från söder av gångstråk 2, sträcka 1 och 2.

Fotografier från söder av gångstråk 1, sträcka 3 och 4.

Fotografier från söder av gångstråk 2, sträcka 3 och 4.

Inventering av gångstråk					
Åtgärd	A-pris	A-pris*	Antal	Kostnad	Kostnad*
Gångstråk 1, Sträcka 1					
Kontrastmarkering av trappnos	30	18	10 lm	300	180
Informationstavla vid busshållplats	9 000	7 000	1 st	9 000	7 000
Lagning av skador i markbeläggning**					
Gångstråk 1, Sträcka 2					
Kontrastmarkering av trappnos	30	18	4 lm	120	72
Flytt av vissa skyltar och möblering***					
Åtgärda galler vid källarfönster	2 000	2 000	1 st	2 000	2 000
Gångstråk 1, Sträcka 3					
Kontrastmarkering av trappnos	30	18	3 lm	90	54
Informationstavla vid busshållplats	9 000	7 000	1 st	9 000	7 000
Asfaltsramp vid trottoarkant vid HP-plats	400	0	1 st	400	0
Gångstråk 1, Sträcka 4					
Kontrastmarkering av trappnos	30	18	6 lm	180	108
Gångstråk 2, Sträcka 1					
Lagning av skador i markbeläggning**					
Gångstråk 2, Sträcka 2					
Flytt av lösa skyltar och möbler***					
Byte av ränndalar på trottoarer					
Aco-Drain-Ränna, gångversion	600	400	2 lm	1 200	800
Gångstråk 2, Sträcka 3					
Kontrastmarkering av trappnos	30	18	1 lm	30	18
Flytt av vissa skyltar och möblering					
Åtgärda sättningar i markbeläggning**					
Gångstråk 2, Sträcka 4					
Kontrastmarkering av trappnos	30	18	6 lm	180	108
Flytt av vissa skyltar och möblering					
Åtgärda sättningar i markbeläggning**					
Total kostnad				22 500	17 340
<p>Ovan angivna kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, bygglledning, kreditkostnader och administration) och moms.</p> <p>* I samband med ändring</p> <p>** Kostnaden ingår i normalt underhåll, ingen extra kostnad.</p> <p>*** Lös inredning/utrustning, regleras ej av 17 kap 21 a PBL.</p> <p>Handlar om att bringa ordning bland lösa hinder, ingen åtgärds kostnad.</p>					

Gångpassager

Gångpassage är ett samlingsnamn för platser där gående korsar körbana.

Övergångsställe innebär här en markerad gångpassage där bilar har skyldighet att stanna för gående. Dessutom arbetar Karlskrona kommun för att bilarnas hastighet skall vara max 30 km/h vid övergångsställen. Utformningen av de övergångsställen som görs om eller läggs till har kommunala handikapprådet, där ett flertal handikapporganisationer finns representerade, beslutat om. Vid övergångsställena bedöms tillgänglighetsförbättrande åtgärder vara asfaltsramp med nollkant, kontrastmarkering och pollare. Kostnaden för arbete och material för att utforma ett befintligt övergångsställe på detta sätt redovisas som "Typfall 7, Genomförda åtgärder i Karlskrona" i denna analys.

Övergångsställe där tillgänglighetsförbättrande åtgärder har vidtagits enligt Karlskrona kommuns riktlinjer. Ytan före övergångsstället har markerats med kontrasterande betongsten i asfalten. En kantsten har tagits bort, en 90 cm bred asfaltsramp med nollkant har konstruerats och kontrastmarkering, i form av vita betongstenar, markerar rampen.

Upphöjd gångpassage innebär här en gångpassage där bilar ej har skyldighet att stanna för gående. Platsen har trots allt markerats genom att gatunivån höjts upp till samma höjd som trottoaren och utförts i avvikande material och med kontrasterande färg för att bromsa trafiken.

Omarkerad passage innebär här en gångpassage som inte är markerad på något sätt och där man endast har för avsikt att möjliggöra och underlätta passage för personer med rörelsehinder genom att jämna ut nivåskillnaden t ex genom en ramp från trottoarnivå till gatunivå.

Fotografier på gångpassage 1, 2, 3 och 4.

Inventering av övergångsställe/upphöjd gångpassage/omarkerad passage					
Åtgärd	A-pris	A-pris*	Antal	Kostnad	Kostnad*
GP1 (2 övergångsställen + 2 omarkerade passager)					
Kontrasterande plattor	350	250	12 lm	4 200	3 000
Pollare med riktningssvisare	1 500	1 500	4 st	6 000	6 000
Lagning av skador i markbeläggning**					
Summa				10 200	9 000
GP2 (2 övergångsställen + 2 omarkerade passager)					
Plattor i annan färg eller utseende	350	250	12 lm	4 200	3 000
Pollare med riktningssvisare	1 500	1 500	4 st	6 000	6 000
Asfaltramp vid trottoarkant	400	0	8 st	3 200	0
Lagning av skador i markbeläggning**					
Summa				13 400	9 000
GP3 (2 övergångsställen + 1 upphöjd gångpassage)					
Plattor i annan färg eller utseende	350	250	12 lm	4 200	3 000
Pollare med riktningssvisare	1 500	1 500	4 st	6 000	6 000
Asfaltramp vid trottoarkant	400	0	4 st	1 600	0
Summa				11 800	9 000
GP4 (1 upphöjd gångpassage)					
Pollare med riktningssvisare	1 500	1 500	2 st	3 000	3 000
Summa				3 000	3 000
Total kostnad				38 400	30 000
Ovan angivna kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, byggleddning, kreditkostnader och administration) och moms.					
* I samband med ändring					
** Kostnaden ingår i normalt underhåll, ingen extra kostnad					
*** Lös inredning/utrustning, regleras ej av 17 kap 21 a PBL.					

Parkeringsplatser

Inom det inventerade området finns olika möjligheter för människor med handikapparkeringstillstånd att parkera. Längs med gatorna finns parkeringsplatser där fordonen kan stå gratis i minst 3 timmar beroende på den maximala parkeringstiden. Personer med handikapparkeringstillstånd har även möjlighet att parkera 3 timmar där det råder parkeringsförbud. Detta innebär att det endast är där det är busshållplatser och utanför kvartersportar som funktionshindrade inte har möjlighet att parkera inom det inventerade området. Utöver detta finns en handikapparkeringsplats utanför Wachtmeister köpcentrum (*gångstråk 1, sträcka 4*). Här skulle en ramp från gatunivå till trottoarnivå vara en enkel åtgärd för att underlätta för rörelsehindrade. Beräknad kostnad för att anlägga en asfaltramp är 4000 kronor.¹¹

¹¹ Kostnader framtagna av tekniska kontoret, Karlskrona kommun, sept 2002

Typfall 6; Genomförda åtgärder i Halmstad

Kvarteret Bastionen i den historiska stadskärnan i Halmstad har nyligen bytt ägare. De nya ägarna, fastighetsbolaget Kupolen, Halmstad, har haft ambitionen att göra det ombyggda kvarteret tillgängligt.

Byggnadskontoret har haft en roll som sammanhållande mellan berörda aktörer i processen att skapa tillgänglighet till restaurang, bostäder och butiker där ramper till fastigheten behövt byggas på kommunens gatumark.

Mot Hamngatan längs Nissan finns entré till restaurangen Lilla Helfwetet, entré till bostadshus och entré till lokaler som nu byggs om för butiksändamål. Samtliga entréer nåddes tidigare med ett par trappsteg från gatuplan. Byggnaderna i kvarteret mot Hamngatan har stora arkitektoniska och kulturhistoriska värden, industriarkitektur från sekelskiftet (stadens Energiverk) och tidig funkis (kontorsbyggnad).

Halmstad kommuns möjligheter att göra markarbeten uppstod då man i samma gatuavsnitt planerade gatuarbeten för brofäste för en ny gång- och cykelbro. Det blev då möjligt att ”passa-på-planera” och bygga ramper på kommunens mark, till den äldre bebyggelsen i området.

I ett samarbete mellan fastighetsägaren, Fredblads arkitekter i Halmstad, Halmstads Tekniska kontor och Byggnadskontoret, Handikappkonsulenten och Hallands Länsmuséer har ramperna utformats och byggts. De nyanlagda ramperna är utformade med hänsyn tagen till befintliga naturmaterial och formspråk. De har byggts med fältspatsrik granit, betongplattor, smågatsten och järnräcken. Ramperna är planerade att ingå i en större framtida ombyggnad av Hamngatan.

Fastighetsägaren har bekostat materialet för två ramper med trappsteg, sammanlagt 100.000 kronor. Tekniska kontoret har bekostat arbetet och utfört ramperna. Kostnaden för kommunen var totalt 40 – 45.000 kronor. Tekniska kontoret har även upplåtit gatumarken för ramperna eftersom fastighetsgränsen ligger i huslivet.

Typfall 7; Genomförda åtgärder i Karlskrona

Lekplatsen i Hoglands Park

I Hoglands Park invigdes våren 2002 en ombyggd lekplats där utgångspunkten har varit att även barn med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga skall kunna använda lekplatsen. Platsen är centralt belägen nära gågatan Ronnebygatan på Trossö i Karlskrona.

Lekplatsen i Hoglands Park före ombyggnad.

Lekplatsen i Hoglands Park 2002-09-19.

Lekplatsen i Hoglands Park stod inför en kraftig upprustning. Istället för att genomföra en traditionell renovering beslutade Karlskrona kommun då att ta chansen och skapa en tillgänglig lekplats, som fungerade för fler barn. För att åstadkomma detta har man genom hela processen tänkt särskilt på behoven hos barn med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Ett grundligt markarbete har genomförts och man har eftersträvat långsiktig kvalitet. Under arbetets gång har man med tydliga skyltar informerat om vad som pågått.

De huvudsakliga tillgänglighetsförbättrande åtgärderna har varit:

Markbeläggningen som är både stötdämpande och rullvänligt underlag	30 000 kr
Gungställning med fågelbo	14 550 kr
Fågelflock	22 000 kr
Sjöbod-kiosk-lekhus	20 000 kr
Sandlåda med ramp	12 500 kr
Campingbord, special	4 000 kr

Priserna är exklusive moms, rabatt och frakt. Monteringskostnader tillkommer (2001 års priser).

Gungställning med fågelbo – gungan används av alla åldrar och konstruktionen har fått förstärkas för att tåla det hårda trycket av lekande barn och vuxna.

Sjöbod-kiosk-lekhus

Fågelflock

Campingbord, special

Övergångsställe

I Karlskrona kommun har man nått en lokal överenskommelse om utformningen av övergångsställen inom kommunen. Beslut om utformningen har tagits i kommunala handikapprådet.

Övergångsställen utformade enligt beslutet har under sommaren 2002 anlagts i en korsning vid södra delen av Borgmästaregatan (*GPI på kartan s. 23*).

Åtgärder:

- refugerna i båda övergångsställenas mitt flyttades och breddades av säkerhetsskäl,
- ena körfältet smalnades av,
- kontrasterande röd betongsten lades i gångbanans asfalt för att markera platsen för övergångsstället,
- vita streck målades i körbanan,
- asfaltramp med nollkant anlades
- asfaltramp och kvarvarande kantsten kontrastmarkerades med vit betongsten,
- pollare

Den totala kostnaden för kommunen att åtgärda korsningens två övergångsställen blev 170 000 kronor. Denna totalkostnad innefattar både tillgänglighets- och säkerhetsåtgärder. Dessutom ingår viss anpassning av intilliggande gångstråk in i Amiralitetsparken. I kostnaden ingick en viss del utvecklingsarbete. Kostnaden beräknas också minska med tiden i och med att en viss rutin i arbetet kommer leda till en effektivisering.

Ytterligare exempel på en korsning i centrala staden där övergångställena har utformats enligt den beslutade modellen är korsningen Norra Smedjegatan / Östra Köpmangatan.

Åtgärderna här var i princip desamma som i förra exemplet. Den totala kostnaden för kommunen uppgick här till 127 000 kronor. Kostnaden innefattar både tillgänglighetsskapande åtgärder och säkerhetsåtgärder.

Räkneexempel; Totalkostnad för allmänna platser i hela riket

Boverket har av ovan redovisade skäl inte haft möjlighet att genomföra en omfattande inventering på kommunnivå. Nya beräkningar, som baseras på tidigare genomförda inventeringar, har genomförts för att belysa de ekonomiska konsekvenserna för ägare av allmänna platser.

I Boverkets rapport *“Tillgängligheten i den offentliga miljön” (1996:8)* redovisades resultat från inventeringar av allmänna platser i Lund och Malmö. Inventeringar av sex områden genomfördes för att ge en bred bild av hur allmänna platser är utformade i olika typer av bebyggda områden. Behovet av åtgärder i den offentliga miljön dokumenterades och kostnadsberäknades.

I nedanstående räkneexempel har detta underlagsmaterial bearbetats och de åtgärder som inte uppfattas som enkelt avhjälpta har tagits bort. Nya uppgifter om styckkostnader för respektive åtgärd har hämtats från Boverkets rapport ”Delaktighet för alla”¹². Redovisade kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherre-

¹² “Delaktighet för alla, Regeringsuppdrag M2000/2750/Hs om tillgänglighet i den publika miljön, insyn och samråd och lokala åtgärdsprogram för tillgänglighet”, Boverket juni 2000

kostnader (t.ex. projektering, projektledning, byggledning, kreditkostnader och administration) och moms. Samtliga uppgifter är i 2000 års prisnivå.

Kostnaden för åtgärder i respektive typområde (A-F) redovisas i bilaga 1. Uppgifterna har använts för att genomföra en grov skattning av de totala kostnaderna i hela landet. Två beräkningar har utförts; den första baseras på beräkningar av kostnader per invånare (kr/inv) och den andra på kostnader per ytenhet (kr/ha).

Räkneexempel 1

Räkneexempel 1a och 1b bygger på beräkningar som presenterades i Boverkets rapport 1996:8. I alternativ 1a är utgångspunkten att åtgärder genomförs separat och i alternativ 1b är utgångspunkten att åtgärderna genomförs vid så kallad ”passa-på-planering” (se ovan).

Kostnaden för att undanröja enkelt avhjälpna hinder har beräknats i respektive typområde (A-F, bilaga 1). Den totala kostnaden divideras med invånarantal i området och ger en kostnad per invånare. Beräkningen av kostnaden för hela landet baseras på antaganden om hur tätortsråden är uppbyggda. Landets tätorter delas in i tre storleksklasser: storstad, mellanstad och mindre ort (I, II och III, i tabellen). Tätorterna antas ha en viss sammansättning av typområden. För att uppskatta den totala kostnaden i landet har kostnaden per invånare i de olika typerna av tätorter multiplicerats med antalet personer i denna typ av tätort.

Räkneexempel, alternativ 1a.				
(2000 års priser)				
Kostnad per invånare i typområden				
	Område i	kostnad (kr)	Invånare	kr/inv.
A	Lund	214 318	2 570	83
B	Eslöv	1 570 591	2 090	751
C	Malmö	479 273	5 160	93
D	Lund	216 926	1 420	153
E	Staffanstorp	35 815	1 240	29
F	Lund	300 680	3 130	96
Källa: Boverket, Tillgänglighet i den offentliga miljön (1996:8)				
Antagen sammansättning av typområden				kr/inv.
I	Storstad, lika del av C+D+F			114
II	Mellanstad, lika del av A+B+D+F			271
III	Mindre ort, lika del av D+E			91
Källa: Boverket, Tillgänglighet i den offentliga miljön (1996:8)				
Befolkningsfördelning i tätorter				Invånare
I	Storstad	>200 000 inv.	1 956 565	
II	Mellanstad	200 000-12500	2 916 363	
III	Mindre ort	12 500-200	2 591 933	
	Totalt	>200	7 464 861	
Källa: SCB, Tätorter 2000 (MI 38 SM 0101)				
Beräknad total kostnad ((kr/inv) * invånare)			1 248 385 031	
Total kostnad ca 1,2 miljarder kronor				

Ovan angivna kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, byggledning, kreditkostnader och administration) och moms.

Beräkning av total kostnad i hela landet:

$$(kr/inv)_I * inv_I = kostnad_I$$

$$(kr/inv)_{II} * inv_{II} = kostnad_{II}$$

$$(kr/inv)_{III} * inv_{III} = kostnad_{III}$$

$$\text{Total kostnad i landets tätorter} = kostnad_I + kostnad_{II} + kostnad_{III}$$

Enligt räkneexempel 1a uppgår de totala kostnaderna för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder på allmänna platser till ca 1,2 miljarder kronor.

Räkneexempel 1b

Hur höga blir de totala kostnaderna om insatserna planeras och genomförs i samband med andra åtgärder ("passa-på")?

I räkneexempel 1b upprepas samma beräkning som i alternativ 1a men kalkylen baseras på andra styckkostnader för respektive åtgärd. Totalkostnaden för respektive område blir betydligt lägre vid en väl planerad investering. Exempelvis kan totalkostnaden för område A, i Lund, sänkas från cirka 214 000 kronor till 129 000 kronor.

Enligt räkneexempel 1b uppgår de totala kostnaderna för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder på allmänna platser till ca 0,9 miljarder kronor.

Räkneexempel, alternativ 1b. "Passa-på"				
(2000 års priser)				
Kostnad per invånare i typområden				
	Område i	kostnad (kr)	Invånare	kr/inv.
A	Lund	128 612	2 570	50
B	Eslöv	1 238 070	2 090	592
C	Malmö	355 478	5 160	69
D	Lund	148 539	1 420	105
E	Staffanstorps	24 087	1 240	19
F	Lund	219 391	3 130	70
Källa: Boverket, Tillgänglighet i den offentliga miljön (1996:8)				
Antagen sammansättning av typområden				kr/inv.
I	Storstad, lika del av C+D+F			81
II	Mellanstad, lika del av A+B+D+F			204
III	Mindre ort, lika del av D+E			62
Källa: Boverket, Tillgänglighet i den offentliga miljön (1996:8)				
Befolkningsfördelning i tätorter				Invånare
I	Storstad	>200 000 inv.		1 956 565
II	Mellanstad	200 000-12500		2 916 363
III	Mindre ort	12 500-200		2 591 933
	Totalt	>200		7 464 861
Källa: SCB, Tätorter 2000 (MI 38 SM 0101)				
Beräknad total kostnad ((kr/inv) * invånare)				915 358 777
Total kostnad ca 0,9 miljarder kronor				

Ovan angivna kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, bygglösning, kreditkostnader och administration) och moms.

Räkneexempel 2

I räkneexempel 2 beräknas kostnaden per ytenhet för de inventerade områdena (kr/ha). Uppräkning av kostnaden för hela landet sker genom att kostnaden per ytenhet multipliceras med den totala tätortsytan i landet.

I likhet med räkneexempel 1 genomförs två beräkningar med olika antaganden om kostnader för de enskilda åtgärderna, beroende på hur arbetet planeras och genomförs (alternativ *a* och *b*).

Kostnaden för att åtgärda de inventerade områdena divideras med ytan för det inventerade området. För att möjliggöra en uppräkning med statistik över markanvändning har tre sammanvägningar av kostnader i de inventerade områdena genomförts. Samma typområden som i räkneexempel 1 har använts.

1. Villa, kedje- och radhus: kostnaden för område E (814 kr/ha i 2a).
2. Flerbostadshus, handel och offentlig service: ett genomsnitt av kostnaden i område A, B, C, D och F (14 797 kr/ha i 2a).
3. Övrig markanvändning: vägar, järnvägar, fritidsanläggningar och parker: genomsnitt för område A till F (12 145 kr/ha i 2a).

Beräkning av total kostnad i hela landet:

Kostnad per hektar multipliceras med tätortsyta för markanvändning¹³.

ex. $(\text{kr/ha})_{\text{Villa}} * \text{ha}_{\text{Villa}} = \text{kostnad}_{\text{Villa}}$

Total kostnad i landets tätorter = $\Sigma \text{kostnad}_{\text{Villa}+\text{Flerbostadshus}+\dots+\text{Skogsmark}}$

Markanvändning för "militäranläggning, övningsfält" har exkluderats från ytan för "offentlig service och verksamhet". Beräkningen baseras även på ett antagande om att tio procent av den totala ytan för vägar, järnvägar och flygfält samt skogsmark/parkmark måste anpassas för människor med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Enligt räkneexempel 2a uppgår de totala kostnaderna för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder på allmänna platser till ca 1,2 miljarder kronor.

¹³ Uppgifter om markanvändningen i landets tätorter är hämtad från SCB:s markanvändningsstatistik (Na 14 SM 9701). De mest aktuella uppgifterna är från år 1995. Mellan åren 1995 och 2000 har tätorternas landareal ökat obetydligt. Ökningen uppgår enligt SCB till knappt 0,3 procent (MI 38 SM 0101).

Räkneexempel, alternativ 2a.*(2000 års priser)***Markanvändningen inom tätorter 1995**

Markanvändningskategori	Hektar	Kostnad (kr/ha)	Total kostnad
Villa, kedje och radhus, fritidshus, lantbr. byggn	156 600	814	127 472 400
Flerbostadshus inkl. de med bost/kont/handel	27 150	14 797	401 738 550
Handel, industri och tekniska anläggningar	4 660	14 797	68 954 020
Offentlig service och verksamhet	21 050	14 797	311 476 850
Väg eller gata	4 600	12 145	55 867 000
Järnväg	580	12 145	7 044 100
Flygplats	100	12 145	1 214 500
Fritidsanläggningar o dyl	8 600	12 145	104 447 000
Skogsmark, annan trädbeväxt mark, parkmark	7 445	12 145	90 419 525
Summa	230 785		1 168 633 945

Källa: Boverket, Tillgänglighet i den offentliga miljön (1996:8) och

SCB, Markanvändningen i tätorter 1995 (Na 14 SM 9701)

Ovan angivna kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, **projektledning, byggledning, kreditkostnader och administration) och moms.**

Total kostnad ca 1,2 miljarder kronor**Räkneexempel 2b**

I räkneexempel 2b upprepas samma beräkning som i alternativ 2a men kalkylen baseras på andra styckkostnader för respektive åtgärd ("passa-på"-kostnader). Kostnaden per hektar blir betydligt lägre vid en väl planerad inventering. Exempelvis kan kostnaden i områden bebyggda med flerbostadshus sänkas från 14 797 kr/ha till 11 118 kr/ha.

Enligt räkneexempel 2b uppgår de totala kostnaderna för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder på allmänna platser till ca 0,9 miljarder kronor.

Räkneexempel, alternativ 2b. "Passa-på"*(2000 års priser)***Markanvändningen inom tätorter 1995**

Markanvändningskategori	Hektar	Kostnad (kr/ha)	Total kostnad
Villa, kedje och radhus, fritidshus, lantbr. byggn	156 600	547	85 660 200
Flerbostadshus inkl. de med bost/kont/handel	27 150	11 118	301 853 700
Handel, industri och tekniska anläggningar	4 660	11 118	51 809 880
Offentlig service och verksamhet	21 050	11 118	234 033 900
Väg eller gata	4 600	9 113	41 919 800
Järnväg	580	9 113	5 285 540
Flygplats	100	9 113	911 300
Fritidsanläggningar o dyl	8 600	9 113	78 371 800
Skogsmark, annan trädbeväxt mark, parkmark	7 445	9 113	67 846 285
Summa	230 785		867 692 405

Källa: Boverket, Tillgänglighet i den offentliga miljön (1996:8) och

SCB, Markanvändningen i tätorter 1995 (Na 14 SM 9701)

Ovan angivna kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, **projektledning, byggledning, kreditkostnader och administration) och moms.**

Total kostnad ca 0,9 miljarder kronor

Beräkningarnas tillförlitlighet

Beräkningar av de totala kostnaderna för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder på allmänna platser i hela landet resulterar i en totalkostnad på 0,9-1,2 miljarder kronor. Dessa kalkyler har benämnts räkneexempel, då de baseras på många antaganden, och bör inte uppfattas som en definitiv uppgift om den totala kostnaden.

Två metoder har tillämpats för att beräkna den totala kostnaden; räkneexempel 1 och 2. I det första fallet har totalkostnaden baserats på beräknad kostnad per invånare och i det senare fallet beräknas kostnader per ytenhet. Differensen i beräknad total kostnad mellan exempel 1 och 2 är liten. För alternativ *a* uppgår skillnaden till cirka 80 000 kronor och för alternativ *b* är differensen cirka 48 000 kronor. Resultatet av beräkningarna med de två olika metoderna är samstämmiga, vilket kan tyda på att metoderna är användbara. Det är dock viktigt att komma ihåg att resultatet styrs av de uppgifter som kalkylerna baseras på. Felkällor kan till exempel finnas i inventeringsunderlaget och de styckkostnader som använts för olika åtgärder.

De räkneexempel Boverket genomfört baseras på inventeringar utförda i Lund- och Malmöregionen. Det går inte att avgöra i vilken utsträckning de inventerade typområdena verkligen är representativa för hela landet. Boverket har inte någon heltäckande kunskap om hur behovet av åtgärder ser ut i landets kommuner. På vissa håll pågår ett omfattande arbete med tillgänglighets-skapande åtgärder medan detta arbete inte prioriteras lika högt på andra håll i landet. Behovet av åtgärder varierar också mellan olika kommuner. I vissa orter kanske det inte krävs så stora insatser medan behovet är betydligt större på andra håll.

“Passa-på”

Av de genomförda beräkningarna framgår det med stor tydlighet att framförhållning och planering lönar sig. Beräkningar av alternativet med så kallade ”passa-på”-åtgärder visar på möjligheten att kraftigt minska investeringskostnaderna. Enligt de genomförda beräkningarna skulle besparingarna uppgå till cirka 300 miljoner kronor, vilket innebär en kostnadsreducering med cirka 25 procent av de totala kostnaderna.

Hur långt räcker 1 miljard kr?

I räkneexempel (1a/b och 2a/b) har skattningar av de totala kostnaderna för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder på allmänna platser redovisats. Kostnaden uppgår enligt dessa skattningar till 0,9-1,2 miljarder kronor.

Vilka hinder kan avhjälpas till en kostnad av 1 miljard kronor? Kostnaden i olika tätorter kan beräknas med respektive tätorts andel av den totala ytan för landets tätorter. Tätorternas andel av 1 miljard kronor innebär till exempel för Karlskrona drygt 4 miljoner kronor.

Vilka investeringar kan genomföras med dessa pengar? Kostnaden för att åtgärda delar av Borgmästaregatan i centrala Karlskrona uppgår i tidigare redovisade beräkningar till drygt 47 000 kronor (*se typfall 5; Inventering i Karlskrona kommun*). Hur många gator av detta slag kan åtgärdas med de pengar som beräknats förbrukas i respektive kommun? I Karlskrona kan man åtgärda 85 gator med de behov som finns på Borgmästaregatan (4mnkr/47tkr).

Möjliga åtgärder i Karlskrona

Vilka åtgärder är det möjligt att genomföra med den kostnad som beräknats för tätorten Karlskrona (drygt 4 miljoner kronor)? I tabellen nedan redovisas ett antal åtgärder och ”passa-på-kostnader” för att åtgärda dessa. Med ledning av hur åtgärderna fördelat sig i typområde A-F har kostnaderna fördelats mellan olika åtgärder. Fördelningen av den totala kostnaden i tätorten ger ett tänkbart belopp per åtgärd. Därefter beräknas antalet möjliga åtgärder för denna summa. Resultatet redovisas i räkneexemplet nedan. I Karlskrona är det bland annat möjligt att investera i 45 informationstavlor, 1 016 löpmeter byte av rännal och 2 904 löpmeter räcke vid gångbana.

Åtgärd	(%)	Kostnad (kr)	Kostnad per åtgärd (kr)	Möjlig investering
Kontrastmark. med färg	2	81 304	18:-/lm	4 517 lm
Kontrastmark. av målpunkt	6	243 912	40:-/m2	6 098 m2
Skyltning (info.tavla)	10	406 520	9000:-/st	45 st
Ramp vid trottoarkant		0	0:- /st	Obegränsat
Korta ramper i gångbanan	10	406 520	300:-/lm	1 355 lm
Temporära ramper	7	284 564	7500:-/st	38 st
Byte av rännal (körbar)	15	609 779	600:-/lm	1 016 lm
Räcke vid gångbana	50	2 032 598	700:-/lm	2 904 lm

Källa: Styckkostnader enligt uppgift i Boverkets rapport “Delaktighet för alla, Regeringsuppdrag M2000/2750/Hs om tillgänglighet i den publika miljön, insyn och samråd och lokala åtgärdsprogram för tillgänglighet”, Boverket juni 2000

BERÖRDA

Vilka berörs i första hand?

De som i första hand berörs är personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga men även andra grupper kan ha stor nytta av att den fysiska miljön blir tillgängligare och mer användbar.

Den demografiska utvecklingen med en kraftigt ökad andel äldre och så kallade ”äldre äldre” i samhället gör att vinsterna som följer av ökad tillgänglighet ökar alltmer.

Även den nytta som åtgärderna gör för andra grupper i samhället är väsentliga. Exempelvis kan personer med barnvagnar, shoppingkärror eller matkassar ha stor nytta och glädje av att det blir lättare att röra sig i den publika miljön. En generösare publik miljö gör livet lättare för de flesta av oss – åtminstone under någon del av livet. Såväl ur jämställdhetssynpunkt som ur jämlikhetssynpunkt är det en fördel att miljön blir mer generös och kräver mindre av användaren.

Vad menas då idag med begreppet *personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga*? Det kan vara personer som har ett eller flera av nedanstående funktionshinder:¹⁴

Rullstolsburen - funktion i armar och händer och i del av bål och/eller ben:
personer som använder manuell rullstol, klarar av att till stor del kompensera hastiga rörelser orsakade av plötsliga inbromsningar, skakningar m.m., klarar till viss del små, stegvisa nivåskillnader, har svårigheter att hantera tunga dörrar.

Rullstolsburen - nedsatt funktion i armar och händer och i del av bål och/eller ben. Har ofta balansproblem :
personer som oftast använder manuell rullstol, har svårigheter att luta sig i sidled och framåt utan att falla, har svårighet att sträcka sig för att nå saker, att hantera tunga dörrar, kan inte med kroppen kompensera hastiga rörelser orsakade av plötsliga inbromsningar, skakningar m.m., har svårigheter att klara av sidolutningar, har ofta inte nypgrepp, klarar oftast inte ens små stegvisa nivåskillnader, kan ha smärtproblem.

Rullstolsburen - nedsatt funktion i armar och bål och ben och har påtagliga balansproblem :
personer som oftast använder elrullstol, har stora svårigheter att luta sig i sidled och framåt utan att falla, har små möjligheter att sträcka sig för att nå saker, har svårigheter att hantera tunga dörrar, kan inte med kroppen kompensera hastiga rörelser orsakade av plötsliga inbromsningar, skakningar m.m., har svårigheter att klara av sidolutningar, har

¹⁴ Ur ”Förslag till definition av dimensionerande funktionell förmåga” av arkitekt Mai Almén och professor Agneta Ståhl, framtaget 2001 för Kommunförbundets handbok ”En tillgänglig stad – kräver användbara trafiknät”.

svårigheter att klara även små stegvisa nivåskillnader, har ofta inte nypgrepp, kan ha smärtproblem.

Rörelsenedsättning - nedsatt funktion i ben och/eller höfter och/eller rygg, har ofta balansproblem:

personer som oftast använder rollator, käpp eller kryckkäppar, har stora svårigheter att lyfta fötterna, har svårigheter att gå bakåt, har svårigheter att gå på ojämnt underlag, orkar endast gå kortare sträckor innan man behöver vila, har svårigheter att hantera tunga dörrar, har svårigheter att klara av sidolutningar såväl som flacka längslutningar, kan ha svårigheter att sträcka sig för att nå saker, klarar oftast inte ens små stegvisa nivåskillnader.

Rörelsenedsättning - nedsatt funktion i armar och/eller hand, begränsad räckvidd, kortvuxen:

personer som har svårigheter att räcka eller nå saker, att hålla emot, att hantera tunga dörrar m.m., kan ofta ha stor smärta, kan ofta inte bära en kasse eller väska.

Rörelsenedsättning - nedsatt ork och balansproblem:

personer som på grund av medicinska nedsättningar t.ex. hjärt- och lungnedsättningar, har stora svårigheter att gå längre sträckor, har svårigheter med snabba huvudrörelser.

Synnedsättning - kan orientera med del av synen, balansproblem:

personer som har stora svårigheter att överblicka omgivningen, har svårigheter att uppfatta nivåskillnader/förändringar vertikalt, har begränsat synfält i sidled eller framåt, har nedsatt synskärpa, har stora svårigheter att gå på ojämna underlag, är i behov av tydliga visuella ljushetskontraster, har stora problem med sidolutningar, använder ibland orienteringskäpp och är då hjälpta av taktila kontraster, har svårigheter att sortera viktig ljudinformation i bullrig miljö.

Synnedsättning - kan orientera med hjälp av teknikkäpp / ledarhund, balansproblem:

personer som är blinda eller gravt synskadade, har inga möjligheter att överblicka omgivningen, har svårigheter att uppfatta nivåskillnader både horisontellt och vertikalt, har stora svårigheter att gå på ojämna underlag, har stora problem med sidolutningar, är i behov av tydliga taktila kontraster och/eller tydliga riktmärken (även för ledarhund), har svårigheter att sortera viktig ljud-information i bullrig miljö.

Hörselnedsättning - gravt hörselskadad eller döv:

personer som har behov av hörapparat eller som är helt döva, har svårigheter att överblicka omgivningen, har stora svårigheter att uppfatta tal och ljud, är mycket distraherade av bakgrundsljud, har svårigheter att sortera eller uppfatta viktig ljudinformation, är i behov av tydlig visuell information och i förekommande fall teleslinga.

Kognitiv funktionsnedsättning - utvecklingsstörning :

personer som har medfödda nedsättningar av centrala funktioner som medför svårigheter att orientera sig, svårigheter att förstå ologiska utformningar, svårigheter att hantera plötsliga förändringar, svårigheter

att läsa skriven text, kan ofta förstå bilder i form av pictogram, har förflyttningssvårigheter på grund av komplexiteten i trafikmiljön.

Kognitiv funktionsnedsättning - förvärvad hjärnskada:

personer som har begränsat bortfall av någon funktion som kan medföra att man har svårigheter att orientera sig och/eller svårigheter att förstå ologiska utformningar, svårigheter att hantera plötsliga förändringar, svårigheter att läsa skriven text, kan ofta förstå bilder i form av pictogram, har förflyttningssvårigheter på grund av komplexiteten i trafikmiljön, har viss möjlighet att fylla i med äldre kunskap.

I Sverige bedöms enligt Hjälpmedelsinstitutet minst 1,2 miljoner personer ha någon form av permanent funktionsnedsättning. Statistiska Centralbyrån (SCB) uppskattar att antalet vuxna, åldersgruppen 16-84 år, med funktionsnedsättning utgör ca 1,4 miljoner personer¹⁵.

Antalet personer med funktionsnedsättning är inte känt inom alla av de olika kategorierna. Följande lista från Hjälpmedelsinstitutet ger dock storleksordningen på antalet personer med olika kategorier av funktionsnedsättning. I förekommande fall ges SCB:s siffror inom ():

Cirka 560 000 (431 000) personer över 16 år är rörelsehindrade. Av dessa behöver ca 347 000 hjälp eller hjälpmedel för att förflytta sig. Ca 100 000 behöver rullstol.

1 000 000 människor har reumatiska sjukdomar.

Omkring 470 000 personer över 16 år är astmatiker.

Omkring 2 000 000 människor beräknas ha någon form av allergi.

Drygt 165 000 (108 000) personer över 16 år är synskadade. Av dessa är ca 23 000 blinda eller gravt synskadade.

Ca 980 000 (818 000) personer har nedsatt hörsel. Minst 300 000 personer bär hörapparat. 150 000 över 16 år är helt döva eller har grav hörselskada.

Ca 1 300 personer är dövblinda.

Ca 36 000 personer beräknas att ha en utvecklingsstörning. Omkring 16 000 personer har en grav utvecklingsstörning.

Det finns 165 000 – 180 000 personer med en mild, måttlig eller svår demenssjukdom. Gruppen utgör 2 % av befolkningen. Ca 20 000 personer drabbas årligen.

¹⁵ I SCB:s ULF undersökning har antalet personer med funktionsnedsättning i Sverige skattats till ca 1 350 000 (nedsatt syn, hörsel, rörelsehinder, svår astma/allergi eller behov av hjälp för att klara det dagliga livet) personer i åldern 16-84 år. Det motsvarar ca 20 % av befolkningen i Sverige. Skattningen omfattar ca 800 000 personer med nedsatt hörsel samt de personer som svarat att de uppfyller något av följande villkor: * *har nedsatt syn (kan inte utan svårighet läsa text i dagstidning, med eller utan glasögon)*, * *är rörelsehindrad (kan inte stiga på buss obehindrat eller kan inte ta en kortare promenad på ca 5 minuter i någorlunda rask takt)*, * *är 75-84 år gammal*, * *har svåra besvär av astma/allergi*, * *behöver på grund av långvarig sjukdom hjälp för att klara av sitt dagliga liv (matlagning, hygien, göra ärenden på posten etc.)*

Omkring 350 000 – 700 000 personer är dyslektiker med grava läs- och skrivproblem.¹⁶

Vilka blir konsekvenserna för barn?

För barn i allmänhet underlättas vardagen om miljön görs mer generös och utformas så att den kräver mindre av användaren. Barn är exempelvis ofta kortare än medelpersonen, och får lättare att ta sig fram om reglage, handtag och manöverdon placeras lägre. Likaså är de hjälpta av tydliga, logiska miljöer som ju också regleras av de föreslagna reglerna.

Det är oerhört väsentligt att varje människa redan från småbarnsåldern får en möjlighet att känna delaktighet – i stället för utanförskap. För funktionshindrade barn är en tillgänglig och användbar miljö inte bara en förutsättning för att kunna vara självständig. Miljön påverkar också barnets utveckling. Om det funktionshindrade barnet kan använda och behärska miljön på liknande sätt som andra barn gör ökar sannolikt möjligheterna för barnet att utveckla självständighet, kreativitet och delaktighet, liksom andra barn.

Likaså är det väsentligt att funktionshindrade föräldrar kan använda den publika miljön tillsammans med sina barn. Detta är inte minst viktigt ur attitydsynpunkt – fungerar den fysiska miljön så minskar risken att barnet ”skäms” för sin funktionshindrade förälder – eller att föräldern tror att barnet skäms, som i exemplet: ”En kvinna som blivit synskadad som vuxen berättar att hon länge trevade sig fram utan käpp för det är ju pinsamt för barnen att ha en mamma som är blind tills sonen en dag säger: använd käpp och bete dig som folk!” /*citatur ”Bygg för alla”, Karin Månsson 1999./*

Ökade krav på att den publika miljön, och inte minst de platser där barn vistas, ska göras tillgänglig och användbar ger ökade förutsättningar både för att alla barn ska kunna vara delaktiga och för en positiv attitydförändring när det gäller alla människors lika värde.

¹⁶ Fakta om antal personer med olika funktionshinder ur arbetsmaterial till Kommunförbundets handbok ”En tillgänglig stad – kräver användbara trafiknät” som kommer ut under hösten 2002.

BESKRIVNING AV FÖRESKRIFT

Tillämpningsreglerna syftar till att förtydliga lagens krav på att enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser skall undanröjas.

Föreskrifterna utformas som funktionskrav. Till dessa knyts allmänna råd där föreskrifterna preciseras och ett eller flera alternativa sätt att uppfylla kraven anges för att öka föreskrifternas verifierbarhet (*Se dokument 1*).

Behovet av kunskap om vad som gör en miljö tillgänglig eller otillgänglig är stort. Syftet är därför också att genom reglernas utformning råda bot på denna kunskapsbrist och öka insikten om vikten av långsiktig planering och fungerande detaljlösningar.

Eftersom det handlar om åtgärder i befintlig miljö erinrar Boverket i ett allmänt råd i 1 § om varsamhetskravet i PBL. Vid tillämpningen av de aktuella föreskrifterna är det självklart att även all annan tillämplig lagstiftning ska iakttas. Boverket anser dock inte att det är lämpligt att utöver det nämnda erinrandet reglera krav som finns i andra författningar i de nu aktuella föreskrifterna. Verket har dock för avsikt att i informations sammanhang ge goda exempel på och diskutera tillgänglighetslösningar som tillgodoser samtliga tillämpbara samhälls krav.

Boverket avser publicera föreskrifterna och de allmänna råden i fristående form, för att undvika sammanblandning med kraven som gäller vid nybyggnad och ändring.

Vilka avses?

Varje ägare till en befintlig allmän plats eller en befintlig lokal dit allmänheten har tillträde har ansvar för att lagens och tillämpningsreglernas krav uppfylls.

Nuvarande regelverk

Idag finns inga föreskrifter på detta område. 17 kap. 21 a § PBL trädde i kraft den 1 juli 2001. Samma dag fick Boverket regeringens bemyndigande att utfärda tillämpningsföreskrifter till lagparagrafen.

Liknande regler

Förbättrings krav för befintlig miljö finns i PBL sedan tidigare när det gäller taksäkerhet, förhindrande av olycksfall i maskindrivna portar, tillgänglighet i terminalbyggnader och avfallshantering.

Bilaga 1

Kostnader för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder i inventerade typområden. Underlaget hämtat från Boverkets rapport 1996:8, "Tillgänglighet i den offentliga miljön". Beräkningar avser endast åtgärder som klassats som enkelt avhjälpna, vilket innebär färre åtgärder och lägre totala kostnader än de som redovisades i rapporten 1996.

Styckkostnader för respektive åtgärd har hämtats från Boverkets rapport "Delaktighet för alla"¹⁷. Redovisade kostnader inkluderar materialpris, arbetskostnad och eventuellt underleverantörspris. Till detta tillkommer byggherrekostnader (t.ex. projektering, projektledning, bygglösning, kreditkostnader och administration) och moms. Samtliga uppgifter är i 2000 års prisnivå.

A) Lund, stadskärna äldre stad - allmänna platser

Åtgärd	2000	"Passa på"
Ny asfaltsramp vid trottoarkant 0,9 m	4 000	0
Infotavla vid hållplats	9 000	7 000
Utmärkning målpunkter (hållplatser etc.)	94 500	50 400
Ränndalar	106 818	71 212
Totalt	214 318	128 612
(Inventerat område 28 hektar)		

B) Eslöv, stadskärna med randområden - allmänna platser

Åtgärd	2000	"Passa på"
Nytt räcke (lutning)	1 351 300	1 112 835
Ny asfaltsramp vid kantsten 0,9 m	24 000	0
Infotavla vid hållplats	63 000	49 000
Utmärkning målpunkter (hållplatser etc.)	91 500	48 800
Ränndalar	29 825	19 883
Utmärkning trappa/ramp	120	72
Ny ramp vid trappa inkl räcke	10 846	7 480
Totalt	1 570 591	1 238 070
(Inventerat område 36 hektar)		

¹⁷ "Delaktighet för alla, Regeringsuppdrag M2000/2750/Hs om tillgänglighet i den publika miljön, insyn och samråd och lokala åtgärdsprogram för tillgänglighet", Boverket juni 2000.

C) Malmö, stenstad del av stadskärna - allmänna platser

Åtgärd	2000	"Passa på"
Nytt räcke (lutning)	294 270	242 605
Ny asfaltsramp vid kantsten 0,9 m	16 400	0
Infotavla vid hållplats	54 000	42 000
Utmärkning målpunkter (hållplatser etc.)	48 000	24 960
Utmärkning trappa/ramp	480	288
Ny ramp vid trappa inkl räcke	66 123	45 625
Totalt	479 273	355 478
(Inventerat område 32 hektar)		

D) Väster i Lund, Hyreshusområde 30-50 tal - allmänna platser

Åtgärd	2000	"Passa på"
Omläggning plattor	600	0
Nytt räcke (lutning)	19 942	16 440
Ny asfaltsramp vid kantsten 0,9 m	74 100	51 129
Infotavla vid hållplats	63 000	49 000
Utmärkning målpunkter (hållplatser etc.)	52 500	27 300
Utmärkning trappa/ramp	120	72
Ny ramp vid trappa inkl räcke	6 664	4 598
Totalt	216 926	148 539
(Inventerat område 15 hektar)		

E) Staffanstorp, villaområde med inslag av flerbostadshus

Åtgärd	2000	"Passa på"
Nytt räcke (lutning)	28 270	23 307
Ny asfaltsramp vid kantsten 0,9 m	6 045	0
Utmärkning målpunkter (hållplatser etc.)	1 500	780
Totalt	35 815	24 087
(Inventerat område 44 hektar)		

F) Nöbbelöv, bostadsområde 70-tal - allmänna platser

Åtgärd	2000	"Passa på"
Nytt räcke (lutning)	233 311	192 348
Ny asfaltsramp vid kantsten 0,9 m	26 598	0
Utmärkning målpunkter (hållplatser etc.)	7 500	3 900
Förlängning av räcke	600	600
Ny ramp vid trappa inkl räcke	32 671	22 543
Totalt	300 680	219 391
(Inventerat område 77 hektar)		